

Henryk Bogacki

"Bilanz der Theologie im 20. Jahrhundert : Perspektiven, Strömungen, Motive in der christlichen und nichtchristlichen Welt", t. 1, wyd. Herbert Vorgrimler, Robert Vander Gucht, Freiburg-Basel-Wien 1969 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/1, 172-173

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sacramentum mundi. Theologisches Lexikon für die Praxis, t. III: *Konfessionalismus bis Quietismus*, Freiburg-Basel-Wien 1969, Herder, kol. 1432.

Trzeci tom *Sacramentum mundi* stanowi następny etap realizacji założeń przyjętych dla tego ważnego dzieła teologii współczesnej¹. Tom zawiera 174 hasła dotyczące węzłowych pojęć niezbędnych dla zrozumienia i właściwego interpretowania teologii posoborowej. Dzięki pominięciu drobniejszych haseł uzyskano przejrzystość układu oraz więcej miejsca dla pełniejszego omówienia problemów podstawowych.

Leksykon dostarcza rzeczowej informacji na temat bieżących zagadnień teologicznych, jak również wydobywa trwałe wartości, jakie posiadają dla nas wątki teologiczne poprzednich wieków. Rozpiętość problematyki najlepiej charakteryzuje bliskie sąsiedztwo dwóch haseł: *Politische Theologie* (J. B. Metz) i *Potentia oboedientialis* (K. Rahner). Trafnie dobrano autorów, najczęściej ogólnie znanych. Nie brak wśród nich także specjalistów niekatolickich, np. obszerne hasła *Protestantische Theologie* (k. 1322—1338) i *Protestantismus* (k. 1338—1353) opracował Peter Meinhold, a Ernst Kinder przedstawił *Lutherische Kirchen* (k. 304—312). Czytelnik zapoznaje się z wynikami ostatnich badań historycznych, np. w hasłach *Konziliarismus* (A. Franzen), *Konziliengeschichte* (O. Engels), *Kreuzzüge* (L. Boehm), *Modernismus* (R. Aubert), *Morgenländisches Schisma* (F. Dvornik) czy *Nouvelle Théologie* (H. Rondet). Jednakże punkt ciężkości spoczywa na zagadnieniach doktrynalnych, omawianych przez wybitnych znawców przedmiotu, przeważnie twórcy dzisiejszych przemian w teologii.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Bilanz der Theologie im 20. Jahrhundert. Perspektiven, Strömungen, Motive in der christlichen und nichtchristlichen Welt, wyd. Herbert Vorgrimler i Robert Vander Gucht, t. I, Freiburg-Basel-Wien 1969, Herder, s. 472.

Międzynarodowy i międzywyznaniowy zespół autorów podjął się ambitnego i trudnego zadania przedstawienia bilansu teologii w wieku XX. Nie chodzi oczywiście o podsumowanie osiągnięć od r. 1900, a więc nie o teologię wieku XX, który do swego końca ma jeszcze lat trzydzieści. Autorzy zamierzają zobrazować problemy nurtujące dwudziestowieczną teologię i próby ich rozwiązywania. Całość dzieła będzie liczyć trzy tomy, z których dotąd ukazał się tom pierwszy¹.

Ponieważ teologia nie rozwija się w izolacji od środowiska, pierwszy tom jest poświęcony w całości analizie sytuacji, w jakiej obecnie pracują teologowie. Jest to szeroka panorama współczesnego świata i jego pytań pod adresem teologii. Tytuły sześciu rozdziałów informują o rozpiętości tematyki: I. *Die Welt von heute* (J.-M. Domenach). II. *Die Religionen als soziale Realitäten in der Welt von heute* (F. Houtart). III. *Kunst und Literatur im 20. Jahrhundert: Bildende Künste und Kirche* (U. Rapp);

¹ Ogólną charakterystykę dzieła oraz omówienie tomu pierwszego podaje H. Bogacki SJ, *Nowy leksykon teologiczny*, *Collectanea Theologica* 38(1968) z. 2, 181—183; prezentację tomu II można znaleźć w *Collectanea Theologica* 30(1969) z. 3, 181.

¹ Dzieło wychodzi jednocześnie w wersji francuskiej: *Bilan de la Théologie du XXIème siècle*, t. I, Tournai-Paris 1969, Editions Casterman.

Der Theologe angesichts der Entwicklung der Literatur und des Menschenbildes (Ch. Moeller). IV. *Die Wissenschaften im 20. Jahrhundert: Fragen der modernen Wissenschaften von der Materie an die Theologie* (D. Dubarle); *Biologie und Theologie im 20. Jahrhundert* (J. Illies); *Die heutige Psychologie und das theologische Denken* (V. Satura); *Der Christ und die Psychologie* (A. Godin); *Die gegenwärtige Erziehungswissenschaft und ihre Fragen an die christliche Theologie* (H. Bokelmann); *Fragen der Soziologie an die christliche Theologie* (F. X. Kaufmann); V. *Die Philosophie im 20. Jahrhundert: Philosophie des Geistes und neuere Idealismen* (H. Kuhn); *Das Erbe Kants und des deutschen Idealismus* (Chr. Wild); *Lebensphilosophie* (H. M. Baumgartner); *Phänomenologie* (H. Kuhn); *Die existentialistischen Philosophien* (A. Dondeyne); *Der Personalismus* (J. Lacroix); *Der Marxismus* (R. Vander Gucht); *Die analytische Philosophie* (Y. Nolet); *Die Ideologie des Strukturalismus* (P. Watté); *Die neuscholastische Philosophie* (F. van Steenberghe). VI. *Die grossen nichtchristlichen Religionen: Religionswissenschaften und christliche Theologie* (H. Desroche); *Fragen von Buddhismus und Christentum aneinander* (E. Cornélis); *Die Theologie in Indien* (R. V. de Smet); *Fragen des Katholizismus an den Islam* (Y. Moubarac); *Religiöse Strömungen im Judentum heute* (E. L. Ehrlich).

To zbyt długie wyliczenie tytułów lepiej orientuje w treści obszernego tomu niż jakiegokolwiek omówienie w ramach krótkiej informacji. Synteza dokonana przez autorów ukazuje najważniejsze pytania kierowane przez współczesny świat pod adresem teologii. Dzisiejsza skomplikowana sytuacja w tej nauce w dużej mierze wynika z tego, że teologowie nie dostregli na czas cisnących się pytań, albo nie odpowiedzieli na nie w sposób rzeczowy i zadowalający. Dlatego też omawiany tom stanowi nie tylko historyczny bilans dotychczasowych pytań, lecz również wskazuje nowe zadania.

Zasadnicze wrażenie, jakie wglębiając się w to dzieło wynosi teolog, sprowadza się do stwierdzenia, że jego dyscyplina rozwija się nie w próżni, lecz na tle i w ramach wielopostaciowej i złożonej rzeczywistości świata. Wniosek taki jest tylko pozornie banalny. Jego doniosłość występuje jasno, gdy przypomnimy sobie, że mimo radykalnych przemian w świecie i sytuacji człowieka, teologia do niedawna trwała w tym samym niezmiennym kształcie, przyjętym przed wiekami. Krąg jej problemów nie rozszerzał się, brakowało podejmowania nowych tematów, poszukiwania nowych, lepszych rozwiązań, zaś formę cechowało skostnienie. Każdy, kto niejako zawodowo zajmuje się teologią, wie dobrze z własnego doświadczenia, jak trudno samemu przełamać utrwalone nawyki nawet wtedy, gdy teoretycznie uznaje się taką konieczność.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Joseph PRITZ, *Mensch als Mitte. Leben und Werk Carl Werners*, t. I: *Leben und Werk in geschichtlichem Zusammenhang*, Wien 1969, Verlag Herder, s. 492.

Znany historyk XIX-wiecznej teologii, Joseph Pritz wydał pierwszą część obszernej monografii poświęconej postaci i twórczości zapomnianego niemal zupełnie teologa austriackiego C. Wernera (1821—1888). Autor dzięki wieloletniemu zajmowaniu się historią teologii austriackiej w zeszłym wieku, szczególnie zaś przez swe studia nad Fr. Wernerem i A. Gün-